

Scenariusz lekcji i materiały edukacyjne do filmu
Mała matura 1947
Reż. Janusz Majewski

Opracowanie: Marcin Skorek, Joanna Zabłocka-Skorek

Informacja o filmie

Czas trwania 109 min

Gatunek Komediodramat, dramat historyczny

Reżyseria Janusz Majewski

Obsada: Adam Wróblewski (Ludwik Taschke), Antoni Królikowski (Romek Szrama), Marek Kondrat (profesor Matoń, łacinnik), Wojciech Pszoniak (major Trzaska), Wiktor Zborowski (profesor "Syfon", matematyk, wychowawca klasy), Agnieszka Michalska (Maria Taschke, matka Ludwika), Artur Żmijewski (Tadeusz Taschke, ojciec Ludwika), Sonia Bohosiewicz (mecenasowa Halberowa), Olgierd Łukaszewicz (Wiliński, dyrektor gimnazjum), Marian Opania (profesor Schlapka, germanista).

Opis: Historia dojrzewania chłopca w okresie pierwszych powojennych lat, historia walki o jego duszę, którą toczą ze sobą biologia i polityka, natura i obyczaje, potrzeba wolności i opresja systemu. Do wyzwolonego Krakowa przyjeżdża ze Lwowa małżeństwo z dwojgiem dzieci, czternastoletnim Ludwikiem i pięć lat młodszą Hanią. Ludwik trafia do dobrego gimnazjum, nawiązuje przyjaźnie. Gdy przed czerwcowym referendum do Krakowa przyjeżdża Stanisław Mikołajczyk, Ludwik zamieszany przypadkowo w uliczną burdę zostaje aresztowany. W burzliwych czasach, w jakich dorasta, sprawy błahe i głupie wciąż ocierają się o poważne i tragiczne...

www.filmpolski.pl

Opis: Ciepła i pełna humoru opowieść o dojrzewaniu w pierwszych burzliwych latach powojennej Polski. Ludwik wraz z rodzicami przeprowadza się do Krakowa i rozpoczyna naukę w jednym z najlepszych gimnazjów w mieście. Jako „nowy” musi szybko zyskać uznanie kolegów. Jego idolem staje się starszy o dwa lata Marek – chłopak o którym mówi się, że brał udział w walkach Powstania Warszawskiego 1944 roku. W Ludwiku rośnie burza sprzecznych emocji. Oprócz pierwszych, miłosnych zauroczeń i kontaktów seksualnych do głosu dochodzi również bunt przeciw niesprawiedliwej władzy oraz chęć naśladowania niepokornego idola ze starszego rocznika. W życiu Ludwika

pojawiają się pościgi, aresztowania i strzelaniny na ulicy, które stają się wydarzeniami wyznaczającymi okres dojrzewania chłopaka.

Materiały dystrybutora.

WSPÓŁCZESNY PATRIOTYZM I TOŻSAMOŚĆ NARODOWA (MAŁA MATURA 1947 – SCENARIUSZ LEKCJI)

Przedmiot:

godzina wychowawcza, język polski, historia, WOS

Czas trwania:

1-2 jednostki lekcyjne

Cele lekcji:

- ✓ uczeń poznaje i rozszerza znajomość pojęcia **patriotyzm**, poznaje negatywne zjawiska społeczne, takie jak **megalomania narodowa**, **ksenofobia**, **nacjonalizm**, **antysemityzm**, **szowinizm**
- ✓ uczeń zastanawia się nad własnym stosunkiem do **ojczyzny**, **patriotyzmu**

Metody pracy:

dyskusja,
burza mózgów,
praca w parach,
praca z tekstem literackim,
dziełem filmowym,
mapa skojarzeń

Formy pracy:

indywidualna, zbiorowa

Materiały dydaktyczne:

- ✓ *Słownik Języka Polskiego PWN*, Andrzej Albert: *Najnowsza historia Polski 1914–1993*. Warszawa: Świat Książki, 1995 lub inne wydawnictwa słownikowe bądź encyklopedyczne (przykładowe definicje w załączniku 1 pochodzą z wydania pierwszego *Słownika* pod red. M. Szymczaka, z lat 1979-1981)
  - ✓ karty z materiałami dodatkowymi dla uc
- Przebieg lekcji:

Uwaga! Lekcja odbywa się po obejrzeniu przez grupę filmu *Mała Matura 1947* (reż. Janusz Majewski, 2010).

1. Nauczyciel pisze na tablicy słowo PATRIOTYZM i prosi uczniów o stworzenie wokół niego „mapy skojarzeń” we wspólnej krótkiej dyskusji. (Uwaga, proszę o pozostawienie tych zapisów przez cały czas trwania lekcji.) Następnie prezentuje uczniom definicję słownikową lub encyklopedyczną pojęcia (przykładowa definicja w zał. 1). Na jakie cechy kładzie nacisk słownik, a jakie najczęściej pojawiały się w wypowiedziach uczniów? Czy definicja słownikowa jest zdaniem uczniów wystarczająca?
2. Nauczyciel pyta uczniów, z jakimi emocjami, uczuciami kojarzy im się słowo PATRIOTYZM. Jaki jest jego źródłosłów i co on oznacza? (AMOR PATRIAE – z łac. „miłość ojczyzny”). Jaki jest źródłosłów słowa OJCZYŻNA? Jakie są synonimy słowa OJCZYŻNA? Czy uczniowie znają jeszcze – obecnie rzadko używany – synonim MACIERZ? Dlaczego w wielu językach świata, mówiąc o swoim kraju urodzenia i zamieszkania, odwołujemy się do słów OJCIEC i MATKA? Swobodna dyskusja.
3. Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy i prosi ich o przeczytanie fragmentu tekstu Jana Józefa Lipskiego *Dwie ojczyzny – dwa patriotyzmy* (załącznik 2). Zadaniem grup będzie przedyskutowanie odpowiedzi na pytania:

GR. 1:

Czym dla autora jest patriotyzm? Czym różni się od megalomanii i egoizmu narodowego, ksenofobii czy szowinizmu? (w razie potrzeby uczniowie mogą skorzystać także ze słownika lub encyklopedii. Nauczyciel może również rozdać uczniom definicje pojęć, stanowiące zał. nr 1 do niniejszego scenariusza)

GR. 2:

Czym dla autora jest ojczyzna? Jakie elementy składają się na pojęcie ojczyzny?

GR. 3:

Jak interpretujesz cytat „Ojczyzna istnieje tylko wtedy, gdy istnieje też obczyzna”?

Po zakończeniu pracy w grupach uczniowie prezentują wnioski całej klasie,
w razie potrzeby krótka dyskusja.

4. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie sobie treści filmu *Mała Matura 1947* i zastanowienie się, czy w kontekście poznanych wcześniej definicji można głównych bohaterów filmu nazwać patriotami. Dyskusja.
5. Nauczyciel dopisuje na tablicy (nad „chmurą skojarzeń” wokół słowa PATRIOTYZM) słowo DZISIAJ. Czy uczniowie chcieliby dopisać jakieś skojarzenia do współczesnego pojęcia patriotyzmu? Czy chcieliby jakieś wykreślić? Czym powinien charakteryzować się współczesny patriota? Czy widzą samych siebie jako współczesnych patriotów? Burza mózgów, dyskusja.
6. Nauczyciel podsumowuje lekcję i dziękuje uczniom za udział.

Załącznik 1:

egoizm – postawa człowieka myślącego wyłącznie o sobie, kierującego się jedynie własnym interesem ze szkodą innych; samolubstwo, sobkostwo

ksenofobia – niechętny, wrogi stosunek do cudzoziemców i cudzoziemczyzny

megalomania – przesadne przekonanie o swojej wartości, skłonność do przeceniania własnych możliwości, znaczenia, osiągniętych sukcesów; mania wielkości

nacjonalizm – postawa społeczno-polityczna i ideologia postulująca nadrzędność interesów własnego narodu, wyrażające się w egoizmie narodowym, w dyskryminowaniu innych narodów, nietolerancji i wrogości w stosunku do nich (przeciwieństwo internacjonalizmu)

patriotyzm – postawa społeczno-polityczna i forma ideologii, łącząca przywiązanie do własnej ojczyzny, poczucie więzi społecznej oraz poświęcenie dla własnego narodu z szacunkiem dla innych narodów i poszanowaniem ich suwerennych praw

szowinizm – ideologia i postawa wyrażające się w bezkrytycznym stosunku do własnego narodu oraz w pogardzie i nienawiści do innych narodów i w uznawaniu prawa do ich ujarznienia; skrajna forma nacjonalizmu prowadząca do polityki dyskryminacji, wyzysku i ucisku narodowego.

Załącznik 2:

Jan Józef Lipski, *Dwie ojczyzny – dwa patriotyzmy. Uwagi o megalomanii narodowej i ksenofobii Polaków* (fragment)

Ojczyzna istnieje tylko wtedy, gdy istnieje też obczyzna; nie ma "swoich", gdy nie ma "obcych". Od stosunku do "obcych" bardziej niż od stosunku do "swoich" zależy kształt patriotyzmu. Jest w tym zawsze coś paradoksalnego, że miłość do kraju i do własnego narodu określana być może dopiero przez stosunek do innych krajów i innych narodów, lecz jest to paradoks właściwy wszelkiemu myślowemu i uczuciowemu wyodrębnieniu.

Kto to są „swoi” - a kto „obcy”? Czym się różni „mój” kraj - od nie mojego? Mój naród - od nie mojego? Nie chodzi w tych pytaniach o jakieś treści opisowe: że my mówimy po polsku - a „oni” w innych językach; że żyjemy np. w innej strukturze kulturalnej niż „oni” - bo przyjęliśmy chrześcijaństwo w X wieku z Zachodu, bo z Zachodu przyszedł do nas Renesans, Oświecenie, Romantyzm itd. - bo nawet jeśli uważa ktoś z nas, że największym poetą, jakiego ludzkość wydała, jest Goethe albo Dante, albo Shakespeare - to jednak Mickiewicz i Słowacki jakoś inaczej tkwią w nas (czy my w nich) - bo wrosły nam chyba już na zawsze w narodową pamięć lata niewoli i walki o wyzwolenie się z niej itd., itd.; że nawet być może (choć to sporne) cechuje nas w większości coś takiego jak polski charakter narodowy. Rzecz nie w stwierdzeniach opisowych, a w wartościach i ocenach; czy uważamy się za lepszych - czy tylko za innych; czy sądzimy, że w tej inności jest jakaś szczególna wartość (i jaka?); czy uważamy, że przysługują nam z jakiegoś tytułu szczególne prawa i przywileje - a może obowiązki. Zależnie od odpowiedzi na te pytania - wyznajemy różne patriotyzmy. W skrajnych wypadkach - należymy właściwie do różnych ojczyzn - jeśli ojczyzna to przede wszystkim dobra duchowe i wartości, a nie tylko fakt takiej, a nie innej przynależności etnicznej.

Świat wartości, z którego trzeba spojrzeć na zagadnienie ojczyzny - to przede wszystkim, choć nie wyłącznie, świat wartości moralnych. Należymy do tego kręgu kulturowego, którego pojęcia etyczne

ukszałtowało głównie chrześcijaństwo. Wierzący i niewierzący - zostaliśmy ukształtowani przez nakaz miłości bliźniego, podstawowy drogowskaz moralny naszej kultury. Nie chciałbym przez to stwierdzenie odbierać wagi dorobkowi moralnemu innych religii i światopoglądów. Judaizm, z którego wyszło chrześcijaństwo, islam, buddyzm, hinduizm, najbardziej laicka z nich kultura etyczna konfucjanizmu itd. - dopracowały się godnego szacunku dorobku w dziedzinie etyki. Myśliciele naszego kręgu kulturowego, reprezentujący nurt areligijny, laicki - wzbogacili również naszą refleksję etyczną i świadomość. Niemniej jednak wychowało nas przede wszystkim właśnie chrześcijaństwo - i w podstawowych ideach tej etyki chcemy pozostać. Sądzę, że szowinizm, megalomania narodowa, ksenofobia, czyli nienawiść do wszystkiego co obce, egoizm narodowy - nie dadzą się pogodzić z nakazem chrześcijańskim miłości bliźniego. Patriotyzm natomiast - daje się pogodzić. Tak jak szczególna miłość w rodzinie nie musi i nie powinna być przeszkodą dla miłości bliźniego - tak i szczególna miłość dla członków tej samej wspólnoty narodowej winna być podporządkowana tej samej nadrzędnej normie moralnej. Patriotyzm jest z miłości - i do miłości ma prowadzić; wszelka inna jego forma jest deformacją etyczną.

(tekst opublikowany pierwotnie w podziemnym wydawnictwie NOW-a w 1981 roku, obecnie dostępny m.in. na:
<http://wyborcza.pl/1,120013,3640733.html?as=1&startsz=x#ixzz1cP3ztou3>)

ORGANIZATOR PROJEKTU: USŁYSZ FILM. KINOMANI AUDIODESKRYPCJI

PROJEKT SFINANSOWANO Z PROGRAMU „AKADEMIA ORANGE”

Fundacja
Orange

